

Akademik dr. Mitja Zupančič – osemdesetletnik

25. decembra 2011 je Mitja Zupančič, eden izmed najuglednejših slovenskih gozdarskih fitocenologov, praznoval 80-letnico življenja. Čeprav o njem že veliko vemo in smo pred desetletjem njegovo strokovno in raziskovalno delo predstavili tudi v *Gozdarskem vestniku* (letnik 59, št. 10, str. 459–461), je primerno, da se spoštovanega gozdarskega strokovnjaka spomnimo tudi ob častitljivejšem jubileju. Tudi zato, ker je naš slavljeneц zadnje desetletje, kljub upokojitvi, preživel izjemno delavno in na različne načine bistveno obogatil vedenje o gozdni in grmiščni vegetaciji Slovenije. Dejaven pa ni bil samo raziskovalno, prav tako tudi kot mentor, svetovalec, ocenjevalec, poročevalec. V tej vlogi se je oglašal tudi v našem strokovnem časopisu. Še naprej ostaja mlajšim fitocenologom dragocena strokovna opora, dobrohoten svetovalec, kritičen bralec in prijazen sopotnik. Njegove strokovne in znanstvene objave, vedno tehtne, pogosto obsežne, podprte s celovitimi primerjavami, so vredne upoštevanja. Zato je primerno, da opozorim vsaj na nekatere novosti zadnjega desetletja (skupno je svojo že tako bogato bibliografijo v tem času obogatil za več kot 60 enot). Večino jih je objavil v soavtorstvu z Vinkom Žagarjem, pri nekaterih je soavtorjev več.

Začeli bomo z objavami o ruševju – grmiščni združbi, ki nedvomno sodi h gozdnemu prostoru, ne glede na to, ali jo gozdarji obravnavamo kot gozdno površino ali kako drugače. Mitja Zupančič se temu posebnemu tipu našega rastja posveča že desetletja in v zadnjem mu je uspelo strniti svoja spoznanja. Najprej je s Tonetom Wraberjem in Vinkom Žagarjem obdelal in predstavil naše dinarsko ruševje, ki ima v Sloveniji severno mejo na Snežniku (ruševje v Trnovskem gozdu fitocenološko že pripada alpski združbi). Opisali so ga kot novo geografsko varianto *Hyperico grisebachii-Pinetum mugo* (Ht. 1938) T. Wraber, Zupančič & Žagar in Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004 var. geogr. *Rhododendron hirsutum* Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004. Še zahtevnejša je bila obdelava alpskega ruševja. Obsežno popisno gradivo, 113 fitocenoloških popisov, je leta 2006 s soavtorjema Vinkom Žagarjem in Metko Culiberg strnil v monografiji Slovensko alpsko ruševje v primerjavi z evropskimi ruševji. Po tehtni primerjavi so ruševje v naših Alpah opisali kot sintakson *Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* (Aichinger 1933) Br.-Bl. & Sissingh in Br.-Bl. & al. 1939 var. geogr. *Paederota lutea* Zupančič & Žagar in Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004 in pri poimenovanju ohranili

Akademik Mitja Zupančič na terenu pod Šmarno goro, 19. 6. 2008 (foto Branko Vreš)

Braun-Blanquetovo ime. To ime sicer nekoliko zavaja, saj v njem ni vsebovane dominantne vrste najvišje sestojne plasti, torej ruša (*Pinus mugo*), zato nekateri avtorji za to združbo uporabljamo tudi drugo ime, *Rhododendron hirsuti-Pinetum prostratae* Zöttl 1951. V monografiji so opisali tri nove subasociacije, med njimi tudi obliko z macesnom (*-laricetosum*). Za slednjo sta z Vinkom Žagarjem naslednje leto (2007) naredila primerjavo z vzhodnoalpskim macesnovjem (*Rhodothamno-Laricetum*) in potrdila, da gre za dve različni združbi. Zanimiv in poučen je tudi prikaz sukcesijskega razvoja vegetacije v alpskih dolinah, kjer se na inicialnih tleh prek združb z dlakavim slečem in rušjem ponovno razvije alpski bukov gozd (z Vinkom Žagarjem sta ga objavila leta 2009). Skupaj s sodelavci je leta 2007 obsežno razpravo posvetil tudi barjanskemu ruševju (*Sphagno-Pinetum mugo*).

Podobno kot ruševja so ga zaposlovali drugi borovi gozdovi. Leta 2008 sta z Vinkom Žagarjem fitocenološko proučila nenavadno združbo črnega bora, *Sesleria autumnalis-Pinetum nigrae* Zupančič

& Žagar 2008, in jo uvrstila v red gozdov puhastega hrasta *Quercetalia pubescentis*. Z latinskimi imenom po jesenski vilovini (*Sesleria autumnalis*) sta imenovala nasade in subspontane sestoje črnega bora v submediteranskem delu Slovenije, predvsem na Krasu, gozdove torej, kjer ta drevesna vrsta ni naravna in jo postopno izpodriva avtohtono rastje. Ob tem naj opozorimo na nestrinjanje in upoštevanja vredno mnenje nestorja slovenskih fitocenologov, dr. Živka Koširja, ki zavrača poimenovanje stadijev in drugotnih fitocenz kot asociacije. Mitja Zupančič se je na tako mnenje kritično odzval v naši strokovni reviji leta 2002. Ob spoštovanju mnenj obeh uglednih fitocenologov je pri njunem razhajanju treba poudariti, da je opisovanje sukcesijskih stadijev, drugotnih združb na rangu asociacije splošna praksa v srednjeevropskem prostoru (kot asociacija so opisani tudi drugotni sestoji tujerodne robinije ipd.) in da ima tudi precej praktičnih koristi, predvsem v vedno bolj upoštevanih habitatni tipologiji. To, kar je bistveno in kar akademik Zupančič nikoli ne pozabi ali spregleda, je opozorilo na izvorno združbo – skratka, v njegovih opisih sta vedno upoštevana sindinamika in razvoj drugotnih fitocenz.

Povsem drugačno od antropogenega črnega borovja je naravno rdeče borovje v alpskem svetu. Popise iz Savinjskih in deloma Julijskih Alp sta z Vinkom Žagarjem leta 2010 uvrstila v dve subasociaciji asociacije *Fraxino orni-Pinetum nigrae* Martin-Bosse 1967: *-laricetosum* Zupančič & Žagar 2010 in *-caricetosum humilis* Martin-Bosse 1967. V italijanski reviji *Fitosociologia* je Mitja Zupančič leta 2007 objavil svoj pogled na razmejitve med vegetacijskima razredoma smrekovih in bazofilnih borovih gozdov (*Vaccinio-Piceetea, Erico-Pinetea*), torej na področje, kjer je med fitocenologi precej razhajanj. V njem je predstavil pregled sintaksonov, katerih sestoje poznamo v Sloveniji in ki pripadajo tema dvema razredoma. Alpsko ruševje in macesnovje je uvrstil v zvezo *Pinion mugo* Laibundgut 1948 in v razred *Vaccinio-Piceetea*. Bazofilne borove združbe, ki jih poznamo v Sloveniji, po njegovem mnenju sodijo v novo zvezo *Fraxino orni-Pinion nigrae-sylvestris* (Ht. 1958) Zupančič 2007, naši celinski gozdovi črnega gabra in puhastega hrasta pa v zvezo *Fraxino orni-Ostryion*, Tomažič 1940, in v razred hrastovo-bukovih gozdov (*Quercio-Fagetea*). V preteklosti je Mitja Zupančič toploljubne hrastove gozdove proučeval predvsem v Istri in na Krasu. V zadnjem obdobju (2006) je pri Štanjelu na zelo majhni površini skupaj z Vinkom Žagarjem našel še eno puhavčevo združbo, *Potentillo albae-Quercetum pubescentis* A. O. Horvat 1973. Z obširnimi člankom pa je leta 2009 v soavtorstvu z Vinkom Žagarjem in Brankom Vrešem fitocenoško obdelal tudi gozdove

puhastega hrasta, gradna in črnega gabra v osrednji, vzhodni in južni Sloveniji. S tridesetimi popisi so dokumentirali Horvatovo asociacijo *Quercio-Ostryion* in predlagali tudi novo ime za asociacijo *Lathyrus nigri-Quercetum petraeae*, Horvat (1938) 1958 nom. inval., in sicer *Serratulo tinctoriae-Quercetum petraeae* Ht. ex Zupančič & Žagar in Zupančič, Žagar et Vreš 2009. V letu svojega življenjskega jubileja (2011) je z Vinkom Žagarjem izdelal obsežno analitsko tabelo zmerno kisloljubnih submontanskih bukovih gozdov asociacije *Castaneo-Fagetum sylvaticae*, in na podlagi primerjav in analiz utemeljil njihovo uvrstitev v zvezo in red kisloljubnih dobovih gozdov (*Quercion roboris, Quercetalia roboris*), kamor smo doslej uvrščali le dve bukovi asociaciji, *Blechno-Fagetum* in *Hieracio rotundati-Fagetum*. Mitja Zupančič s soavtorjem ugotavlja, da so floristične razlike med sestoji asociacije *Castaneo-Fagetum sylvaticae* in *Blechno-Fagetum* kljub pripadnosti isti zvezi dovolj velike, da je po njuni sodbi utemeljeno razlikovanje na rangu asociacije.

Ob naštetih tehtnih znanstvenih prispevkih naj dodamo še opis nove subasociacije *Aposerido-Piceetum galietosum rotundifolii* v prigorju Savinjskih Alp (2010). V zadnjem desetletju je akademik Zupančič napisal tudi pregled vegetacijskega raziskovanja in kartiranja v Sloveniji, kritičen pregled fitocenoških in fitogeografskih raziskav v Sloveniji, sam ali skupaj s sodelavci je napisal precej strokovnih člankov in poročil, sodeloval v radijskih oddajah ipd.

Ob tem ne smemo prezreti njegovega uredniškega dela, še posebno vloge glavnega in odgovornega urednika znanstvene revije *Razprave 4. razreda SAZU*, ki je ob petdesetem letniku leta 2009 dobila novo ime (*Folia biologica et geologica*), precej privlačnejšo zunanjo podobo in postala dostopna tudi na spletu.

Slovenski gozdarji akademiku dr. Mitji Zupančiču ob njegovem častiljivem jubileju prirsčno čestitam in mu iskreno želimo, da bi mu zdravje tudi v devetem desetletju še omogočalo raziskovanje in pisanje. Želimo mu veliko dobrega počutja in čim več doživetih trenutkov v gozdovih, ki jim je raziskovalno tako zvesto zapisan že vse od mladih let.

Literatura

- Zupančič, M., 2002. Sintaksonomsko vprašanje sekundarnih gozdnih združb. *Gozdarski vestnik* (Ljubljana), 60, 1: 34–36.
- Zupančič, M., 2003. Kritičen pregled fitocenoških in fitogeografskih raziskav v Sloveniji. *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 44–2: 103–149.
- Zupančič, M., 2003. Vegetacijska raziskovanja in kartiranje v Sloveniji. *Zbornik gozdarstva in lesarstva* (Ljubljana), 72: 5–18.

- Zupančič, M., 2007. Syntaxonomic problems of the classes *Vaccinio-Piceetea* and *Erico-Pinetea* in Slovenia. *Fitosociologia*, 44, 2: 3–13.
- Zupančič, M., Wraber, T., Žagar, V., 2004. Dinarska združba ruševja *Hyperico grisebachii-Pinetum mugo* na Snežniku. *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 45–2: 185–261.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2006. Association *Potentillo albae-Quercetum pubescentis* in Slovenia. *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 47–1: 247–261.
- Zupančič, M., Žagar, V., Culiberg, M., 2006. Slovensko alpsko ruševje v primerjavi z evropskimi ruševji (*Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* var. geogr. *Paederota lutea*) = Slovene *Pinus mugo* scrub in comparison with European *Pinus mugo* scrub (*Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* var. geogr. *Paederota lutea*). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, razred za naravoslovne vede, Dela 40. Ljubljana. 112 str. + dve fitocenološki tabeli.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2007. Comparative analysis of phytocoenoses with larch (*Rhodothamno-Rhododendretum* var. geogr. *Paederota lutea laricetosum*, *Rhodothamno-Laricetum*). *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 48, 2: 307–335.
- Zupančič, M., Žagar, V., Culiberg, M., Šercelj, A., 2007. Syntaxonomic problems of *Pinus mugo* scrub on peat bog. *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 48, 2: 269–306 + fitocenološka tabela.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2008. Secondary Austrian pine forest on the Slovene Karst. Sekundarni gozd črnega bora na slovenskem Krasu. *Razprave 4. razreda SAZU* (Ljubljana), 49, 1: 207–240.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2009. The development of forest vegetation in Alpine valleys in Slovenia = Razvoj gozdne vegetacije v alpskih dolinah Slovenije. *Folia biologica et geologica* (Ljubljana), 50, 1: 189–211.
- Zupančič, M., Žagar, V., Vreš, B., 2009. The association *Quercu-Ostryetum* Ht. 1938 in Slovenia. *Folia biologica et geologica* (Ljubljana), 50, 1: 127–188.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2010. An overlooked sub-association in secondary spruce association. Prezrta subasociacija v sekundarni smrekovi združbi. *Folia biologica et geologica* (Ljubljana), 51, 2: 109–130.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2010. Association *Fraxino orni-Pinetum nigrae* Martin-Bosse 1967 in the south-eastern Alpine Region. *Folia biologica et geologica* (Ljubljana), 51, 4: 177–225.
- Zupančič, M., Žagar, V., 2011. Problems of the association *Castaneo-Fagetum sylvaticae* Marinček & Zupančič (1979) 1995. *Folia biologica et geologica* (Ljubljana), 52, 1–2: 141–172 + fitocenološka tabela.

Igor DAKSKOBLER

Gozdarski vestnik, LETNIK 70•LETO 2012•ŠTEVILKA 1
Gozdarski vestnik, VOLUME 70•YEAR 2012•NUMBER 1
Gozdarski vestnik je na Ministrstvu za kulturo vpisan
v Razvid medijev pod zap. št. 610.
Glavni urednik/Editor in chief
mag. Franc Perko

Uredniški odbor/Editorial board

Jure Beguš, prof. dr. Andrej Bončina, doc. dr. Robert Brus, Dušan Gradišar,
Jošt Jakša, dr. Klemen Jerina, doc. dr. Aleš Kadunc, doc. dr. Darij Krajčič,
dr. Mirko Medved, prof. dr. Ladislav Paule, mag. Mitja Piškur,
prof. dr. Stanislav Sever, dr. Primož Simončič, prof. dr. Heinrich Spiecker,
Rafael Vončina, Baldomir Svetličič, mag. Živan Veselič

Dokumentacijska obdelava/Indexing and classification
mag. Maja Božič

Uredništvo in uprava/Editors address

ZGD Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA
Tel.: +386 01 2007866
E-mail: franc.v.perko@siol.net, zveza.gozd@gmail.com
Domača stran: <http://www.dendro.bf.uni-lj.si/gozd.html>
TRR NLB d.d. 02053-0018822261

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana
Letno izide 10 števil/10 issues per year

Posamezna številka 7,70 EUR. Letna naročnina:
fizične osebe 33,38 EUR, za dijake in študente
20,86 EUR, pravne osebe 91,80 EUR.

Izdajo številke podprlo/Supported by
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS

Gozdarski vestnik je referiran v mednarodnih bibliografskih zbirkah/Abstract from the
journal are comprised in the international bibliographic databases:
CAB Abstract, TREECD, AGRIS, AGRICOLA.

Mnenja avtorjev objavljenih prispevkov nujno ne izražajo stališč založnika niti
uredniškega odbora/Opinions expressed by authors do not necessarily reflect the policy
of the publisher nor the editorial board

Foto: F. Perko